

**ADVIES Sectorraad Kunsten en Erfgoed**

26 september 2014

Advies over het Regeerakkoord van de Vlaamse Regering voor wat betreft complementair kunsten- en cultureel erfgoedbeleid en over de geplande besparingen

Op eigen initiatief brengt de Sectorraad Kunsten en Erfgoed van de SARC advies uit bij het Regeerakkoord voor wat betreft de plannen met het kunsten- en cultureel erfgoedbeleid op de verschillende beleidsniveaus (p. 131 – 133) en over de geplande besparingen in deze sectoren (Vlaams Parlement 24.09.2014). De sectorraad besprak dit op zijn vergadering van 23 september 2014 en werkte de concrete formulering van het advies verder schriftelijk af.

Advies

Vlaanderen is een culturele topregio met een rijk erfgoed, een sterk sociaal-cultureel werk, een uitgebreid amateurkunstennetwerk en authentieke hedendaagse kunst en creatieve industrie als motor van innovatie en gemeenschapsvorming. De cultuursector in Vlaanderen bloeit, de kwaliteit is hoog en de sector draagt ontegensprekelijk bij aan onze internationale uitstraling.

Vlaanderen koestert zijn cultuur als een keurmerk voor kwaliteit en staat wereldwijd bekend voor zijn kunst en zijn kunstenaars. (Regeerakkoord, p. 131.)

De Sectorraad Kunsten en Erfgoed meent dat deze terechte analyse moeilijk verder kan waargemaakt worden wanneer het kunsten- en cultureel erfgoedbeleid vanuit Vlaanderen met bijbehorende middelen en ondersteuning grotendeels verschoven wordt naar de steden en gemeenten en de persoonsgebonden bevoegdheden niet langer door de provincies zullen worden uitgeoefend. Temeer als daarbovenop op de subsidies die door Vlaanderen nog wel toegekend worden ook in bepaalde domeinen ingrijpende besparingen worden doorgevoerd.

Het complementaire beleid dat meer dan ooit vandaag gevoerd zou moeten worden, is er één van dialoog, expertiseuitwisseling, kwaliteitsbewaking en afstemming. Door een te rechtlijnige en eenzijdige bestuurlijke operatie dreigt een groot deel van de middelen voor de kunsten- en erfgoedsector nu zonder garanties of oormerk – en belangrijk ook: zonder een weldoordachte visie in de regeerverklaring op takenverdeling en doelstellingen – uit handen te worden gegeven.

De Sectorraad Kunsten en Erfgoed vraagt dan ook de mogelijke consequenties hiervan voor het kunsten- en cultureel erfgoedbeleid zorgvuldig te doordenken en afdoende antwoorden te formuleren op volgende kernvragen alvorens deze plannen te implementeren. Herstellen van ondoordachte beslissingen in dit verband zal veel extra tijd en middelen vergen met een onzeker resultaat.

- **Welke garanties zijn er zonder oormerking van middelen voor een blijvend sterk kunsten- en erfgoedbeleid?**

De sectorraad stelt vast dat de Vlaamse overheid nu een blanco cheque uitschrijft voor een beleid terwijl zij zelf jarenlang weloverwogen het voortouw heeft genomen om het op het huidige niveau te krijgen in een welbepaalde visie. Heel wat gemeenten zijn nog niet klaar om een gevarieerd, kwaliteitsvol en vernieuwend cultureel leven uit te rollen en ze hebben zelden de slagkracht of visie om de op korte termijn overgedragen middelen om te zetten in een geïntegreerd cultuurbeleid met nieuwe opdrachten en verwachtingen. De sectorraad ziet voor Vlaanderen een dwingende rol weggelegd van regievoering en controle op de kwaliteit en kwantiteit van het engagement van de steden en gemeenten in dit verband.

- **Hoe zal de takenverdeling gebeuren?**

De verschillende provincies spelen nu bewust in op verschillende noden in hun regio en hebben een belangrijke rol vervuld in het kunsten- en erfgoedbeleid. Dit maatwerk vervangen door een standaardoplossing waarbij de middelen overgedragen moeten worden aan de gemeenten, bedreigt de doelgerichtheid en bestaande complementariteit van de huidige delicate verhoudingen. Het is integendeel een complexe oefening die een grondige voorbereiding vergt en waarbij elke opgenomen taak, elke ondersteuning, alle ingezette middelen van de provincies naar doel, effectiviteit en relevantie ook voor de toekomst getoetst moeten worden op maximale continuïteit op het meest aangewezen niveau, dat niet per definitie het gemeentelijke is.

Er lijkt op heden ook geen totaalbeeld van de bestaande culturele werking en ondersteuning over alle provincies, wat het onhaalbaar maakt op korte termijn de gevolgen te voorzien en deskundig te ondervangen.

Vele gemeenten hebben niet de prioriteit, noch de draagkracht, noch de ambities om de infrastructuur, de plannen die in ontwikkeling zijn en de bredere maatschappelijke visie – ook binnen een globale Vlaamse context - op het vlak van kunsten en erfgoed van provincies over te nemen. Zoals ook het Vlaamse niveau op korte termijn ook deze taken of instellingen niet kan overnemen zonder een grondige voorbereiding. Het gaat naast subsidiestromen, ook om noodzakelijke dienstverlening, marktkennis, context en zorgvuldigheid.

- **Vermindering van de rol van en controle vanuit het Vlaamse niveau: wat met dynamiek en kwaliteit(boordeling)?**

De Sectorraad Kunsten en Erfgoed ziet specifiek problemen bij een verschuiving van Vlaams naar lokaal beleid – met bijzondere aandacht voor de kunsten – op het vlak van vernieuwing, instroom van jonge en beginnende kunstenaars, ruimte voor experiment en het ‘corrigerende’ mechanisme van subsidies op de marktwerking. Deze kwaliteiten worden in het Regeerakkoord beaamd:

We besteden ook aandacht aan jongeren en beginnende kunstenaars die creatief bezig zijn in de ruimte tussen amateurs en professionelen, zodat ze een sprong kunnen maken in hun carrière. We streven naar een professionele en kwalitatieve kunstensector die de maatschappelijke en culturele diversiteit in de samenleving aanspreekt en weerspiegelt. (p. 131)

De Sectorraad Kunsten en Erfgoed maakt zich zorgen dat deze doelstellingen op vlak van experiment en vernieuwing op lokaal niveau niet kunnen worden ingevuld. Een open en dynamisch Vlaams kunsten- en erfgoedbeleid is meer dan de optelsom van de inspanningen op deze domeinen van 308 Vlaamse steden en gemeenten. Er is geen enkele waarborg, noch stimulans, noch verplichting voor de gemeenten om de aangekondigde besparingen in de Vlaamse begroting op zowel structurele als projectsubsidies in het Kunstendecreet en het Cultureel erfgoeddecreet te compenseren. Het risico op minder ruimte en middelen voor experiment en vernieuwing is dan zeer

reëel en de dynamiek in het rijke en dynamische Vlaamse kunsten- en erfgoedlandschap dreigt verloren te gaan.

Een ander zeer belangrijk aspect dat in heel deze bestuurlijke operatie genegeerd wordt, is de noodzakelijke kwaliteitsbeoordeling in een kunsten- en erfgoedbeleid. Vlaanderen heeft daarin jarenlang geïnvesteerd en al doende onvervangbare en onoverdraagbare expertise opgebouwd. Deze noodzakelijke randvoorwaarde is volgens de sectorraad onmogelijk te realiseren op lokale schaal. Daarvoor ontbreken de middelen, de ervaring, de vereiste distantie en grondige veldkennis. Het bereikte professionele niveau en graad van objectivering door de volgehouden inspanningen van het Agentschap Kunsten en Erfgoed worden compleet genegeerd zonder waarborg op een gelijkwaardige aanpak op een gelijkvormige manier in de 308 Vlaamse gemeenten. Dreigt door deze aanpak een lange traditie verloren te gaan van afstandelijk beleid in de cultuursector? Of wordt het adagium van de Nederlandse politicus Thorbecke – ‘de overheid dient zich niet te moeien met de inhoud van de kunsten en moet enkel voorwaardenscheppend zijn’ – in alle stilte afgevoerd?

Tenslotte dreigt de opgebouwde onderlinge uitwisseling, samenwerking, afstemming en netwerking te versnipperen en verdampen. Met name in de cultureel-erfgoedsector betekent dit een stap achteruit. Het afgelopen decennium is immers verregaand geïnvesteerd in het uitwerken van een complementair en netwerkend Vlaanderen op alle niveaus en aspecten van erfgoedwerking (collectiebeleid, registratie, digitalisering, depot, expertise-uitbouw, dienstverlening en ondersteuning,...).

De sectorraad vraagt met aandrang dat vooraf een grondig afgetoetste visie op de doelstellingen en taakverdeling op elk niveau van een dynamisch en kwaliteitsvol Vlaams cultuur- en erfgoedbeleid wordt ontwikkeld en uitgeklaard – *het reeds jaren noodzakelijke kerntakendebat*. Indien daaruit blijkt dat de partiële overheveling van Vlaamse en/of provinciale middelen naar de gemeenten een reële meerwaarde betekenen voor het gewenste beleid, dan kunnen deze middelen enkel overgedragen worden mits aanwending voor cultuur. Enkel op die manier kan de ambitie geformuleerd in het Vlaamse Regeerakkoord om zijn cultuur als keurmerk van kwaliteit te koesteren, waargemaakt worden.
De blijvende zorg van de sectorraad voor het behoud van een zorgvuldige en inhoudsgerichte kwaliteitsbeoordeling maakt integraal deel uit van deze vraag.

Namens de Sectorraad Kunsten en Erfgoed,

Heidi De Nijn, voorzitter
Herman Baeten, ondervoorzitter
Hanne Schuermans, secretaris